

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Sect. iv. Causarum comparatio cum effectu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

est effectus, non autem id propter quod obtinendum: ergo causa moralis non debet esse tantum possibilis.

Neque futura tantum sub conditione.

Secundò dixi, non sufficere ut causa moralis sit futura tantum sub conditione: v. g. non potest dici aliquis causa mei furti, quia si adfuisset, fuisset furtum: peccata, quæ Petrus committeret, si vivet diutius, non possunt esse causa damnationis eius; nec bona opera, quæ faceret, remunerari possunt à Deo. Ratio est, quia id quod non est futurum nisi sub aliqua conditione, est in statu solum possibili priusquam posita sit conditio; res autem in statu solum possibili non potest causare moraliter. Deinde sequeretur puniri posse à Deo peccata conditionatè solum præiusta, v. g. pueros occidi à Deo propter peccata quæ commissuri erant, si diutius vixissent: remunerari hominem à Deo propter opera bona, quæ facturus erat si accepisset à Deo vocationem congruam. Quæ omnia sæpe damnata sunt contra Semipelagianos. Et sanè sunt absurdissima, quia sequeretur nullum esse hominem, qui non mereatur simul gloriam & damnationem, quia nullus est homo cuius futura peccata Deus non prævideat, si gratias congruas amoveat: nullus, cuius non prævideat multa opera bona, si gratias illi præparet congruas.

Nec existere in sola intentione.

Tertiò dixi, non posse causam moralem causare si existat solum in intentione, quia causa efficiens, ut dixi, est id à quo iam posito ponitur effectus; idè debet actu existere pro aliqua differentia temporis, alioquin non est causa efficiens; causa verò moralis causa est efficiens.

Non requiritur ut sit præsens.

Quartò dixi, posse causam moralem causare, quamvis non sit actu existens pro tempore præsentis, modò sit actu existens, vel præterita, vel futura; quia bonum opus præteritum movere potest ad retributionem præmij æquè ac præsens; & bonum item opus absolute futurum: nam merita Christi v. g. antequam essent, causæ fuerunt morales omnium gratiarum, quas ab initio mundi largitus est Deus Patribus antiquis.

Prima obiectio.

Obicitur primò, causam finalem posse causare quando existit solum in intentione: ergo causare quoque potest causa moralis, quæ causat mediâ cognitione, æquè ac causa finalis.

Resp. negando paritatem; causa enim finalis causat quidem mediâ cognitione alicuius rei ut assequendæ, idè sufficit ut existat in intentione. Causa verò moralis causa est efficiens, quæ movet mediâ cognitione alicuius rei iam positæ; non enim mereor gloriam ut bene operer; sed quia bene operatus sum, vel quia sum bene operaturus. Quæ doctrina est valde utilis ad soluendas plures difficultates theologicæ.

Secunda obiectio.

Obicitur secundò. Causa moralis sæpe causat, quamvis non habeat existentiam; potest enim Princeps dare militi arma in præmium victoriæ, quam prævidet illum reportaturum.

Resp. posse causam moralem causare quando prævidetur futura, sed non posse tamen Principem dare arma militi ut præmium victoriæ, quam arma illa causatura sunt: potest ergo dare arma militi propter victoriâ ut causam finalem, sed non propter victoriâ ut causam moralem, ut dicitur *scilicet* 5.

Tertia obiectio.

Obicitur tertiò. Causa efficiens physicè influens, debet existere actu, quia est causa efficiens; sed causa moralis est causa efficiens: ergo debet actu existere; si enim causare potest ut futura, certè causare potest ut existens in sola intentione.

Resp. allatam esse disparitatem causæ influentis

A moraliter, quæ causat mediâ cognitione; & causæ influentis physicæ, quæ causat sine mediâ cognitione. Non sequitur autem, quod causare possit existens in intentione, quamvis causare possit ut futura; quia quando prævidetur futura, causat ut aliquid præiustum, atque adè ut existens: quod autem est solum in intentione, non est existens.

SECTIO IV.

Causarum comparatio cum effectu.

Tripliciter video comparari posse causam cum suo effectu. Primò quoad definitionem, utrum scilicet debeat omnis causa distinguì à suo effectu: secundò quoad prioritatem & nobilitatem & tertiò quoad pluralitatem, utrum videlicet possit idem effectus pendere à pluribus causis totalibus; quod enim ulterius quærì poterat, utrum eadem causa possit habere plures effectus diversæ speciei, non habet difficultatem.

S. I.

Qualis esse debeat distinctio inter causam & effectum.

Certum est primò, causam finalem non distinguì ab effectu, quia certum est quod lis. Cui necessariò ab effectu, quia certum est quod lis. vnus ex effectibus finis, est ipse finis; quia finis ut existens in intentione, causat seipsum in executione.

Certum est secundò, causam efficientem semper distinguì ab effectu suo ut primo productò, quia certum est, quod nulla res potest seipsam primò producere; nam esset prior & posterior seipsa secundum eandem actionem; atque ita existeret, & non existeret.

Difficultas igitur est, quomodo materia & forma distinguantur ab effectu suo: deinde, utrum causa efficiens possit saltem diuinitus reproducere seipsam.

Dico primò. Causam materialem naturaliter quidem semper distinguì à suo effectu, sed non implicare tamen ut diuinitus aliquid recipiat seipsam ut reproductum: posset v. g. quantitas ut primò producta sustentare seipsam ut reproductam.

Ratio est, quia causa materialis illa est, quæ causat recipiendo, & sustentando: naturaliter autem nihil sibi ipsi potest vniri, & à seipso sustentari; nam ad hoc requireretur reproductio, quæ naturaliter est impossibilis: ergo naturaliter est impossibile ut causa materialis non causet seipsam. Diuinitus autem est possibilis reproductio quantitatis: sed posita reproductio quantitas sustentari à seipsa poterit, quia sibi ipsi poterit vniri, cum ens reproductum pluribus æquiualeat: ergo diuinitus potest causa materialis causare seipsam.

Obicitur. Vnio dicit necessariò distinctionem duorum: ergo causa materialis non potest causare seipsam; non enim causat nisi per unionem. Deinde causa materialis causat ut pars determinabilis, sed nihil potest esse pars determinabilis sui ipsius; ergo nulla causa materialis seipsam causare potest. Denique totum maius est sua parte: istud autem totum in quo idem esset sibi vnitum, non esset maius sua parte: igitur fieri non potest totum ex re bis producta, & sibi vnita.

Resp. rem reproductam æquiualeare pluribus; unionem autem non necessariò dicere distinctionem realem plurium, sed satis esse distinctionem æquiualentem.

æquivalentem. Verum est, quod materia causat ut pars determinabilis, quando vnitur formæ à se distinctæ; quando autem diuinitus sibi ipsi vniretur, tunc non causaret ut pars determinabilis, sed causaret tantum sustentando. Denique totum semper est maius sua parte, quia totum istud in quo duæ partes essent eadem res bis producta, maius æquivalenter esset sua parte, quia res bis producta est æquivalenter multiplex.

Dico secundò, causam formalem semper distinguì à suo effectu formali, non adæquatè, sed inadæquatè tantum.

Ratio est, quia duo sunt effectus causæ formalis, vt dicitur *quæst. seq.* alter est vnio, quæ sine dubio distinguitur à forma, vt probatum est: alter est compositum, quod appellatur effectus formalis formæ, quia forma in subiecto vocatur effectus formalis, compositum autem est forma in subiecto, seu forma vnita subiecto: compositum ergò est effectus formalis formæ; sed compositum cum includat formam & aliquid aliud, non potest ab ea distingui nisi solum inadæquatè: ergo forma distinguitur semper inadæquatè à suo effectu formali.

Obicitur. Materia diuinitus causare potest seipsam: ergo etiam forma causare seipsam potest diuinitus; imò si aliquid reciperetur in seipso, esset causa formalis sui ipsius. Deinde iudicium consequentiæ in discursu syllogistico, est causa formalis iudicii consequentis; nam alientior conclusioni, quia sequitur ex præmissis; & tamè ab eis non distinguitur: ergo causa formalis non distinguitur à suo effectu formali.

Resp. materiam esse causam tum formæ, quam recipitur; tum compositi: formam verò non esse causam subiecti à quo recipitur, sed solius compositi: vnde fit vt materia causare possit seipsam reproductam, forma verò nunquam seipsam causare possit; quia si forma reciperet seipsam, iam non esset causa formalis sui ipsius, sed causa materialis. Denique in conclusione syllogistica semper verum est quod iudicium consequentiæ, quod est causa formalis iudicii consequentis, distinguitur inadæquatè à iudicio integro, quæ conclusio est, & includit duo; primum est, conclusionem sequi ex præmissis: secundum est, esse veram connexionem prædicati & subiecti.

Dico tertio, causam efficientem posse diuinitus reproducere seipsam, atque ita illam non distingui essentialiter ab eff. &c. Ita docent Suarez, Valentia, & alij communius in tract. de Eucharistia, vbi docent quod Christus iam existens producere possit seipsam in Sacramento Venerabili. Contrarium autem docent Vasquez, Moncaus, Albertinus, Hurtanus, Delugo, Gillius: contra quos,

Ratio sit primò, quia non implicat vt aliquid secundum diuersos conceptus pendeat à seipso, sit prius seipso, supponat seipsam; omnis enim contradictio est secundum idem: sed si aliqua causa efficiens reproducere seipsam diuinitus, eadem res secundum diuersos conceptus penderet à seipsa, & supponeret seipsam, quia eadem res vt reproducta penderet à seipsa vt primò producta: ergo non est implicancia in eo, quod aliqua res seipsam reproducat. Deinde tunc non potest esse contradictio secundum idem, quando terminus est æquivalenter multiplex: sed res reproducta est æquivalenter multiplex: ergo non potest esse contradictio in reproductione rei alicuius à seipsa. Præterea potest homo reproductus seipsam occidere, & tamen manere viuus; vnde argumentor. Tunc non implicaret, vt aliquid esset posterius seipso, quia homo reproductus æquiualeat duobus: ergo non implicat aliquid esse prius seipso vt reproducto, quia æquiualeat duobus. Mitto rationes alibi adductas ex mysterio Eucharistie.

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

stia, vbi Christus saltem moraliter seipsam reproduct: non est autem maior implicancia, quod aliquid reproducat physice seipsam, quam moraliter, quia causa moralis tam præsupponitur existens in aliqua differentia temporis ante suum effectum, quam causa physica. Potest ergo aliquid physice reproducere seipsam.

Obicitur primò. Nulla actio potest in eo instanti dare esse actuale termino, quem in eo ipso instanti præsupponit esse: sed si aliquid reproducat seipsam, dabit esse actuale termino, quem pro eo instanti præsupponit esse; cum enim ipse terminus productus sit causa efficiens actionis, necesse est vt actio præsupponat terminum existentem: ergo nulla res potest seipsam reproducere. Probatur maior. Implicat aliquid esse prius alio, & non esse prius: sed si actio præsupponat suum terminum existentem vt priorem, erit actio illo prior, & non prior: ergo nulla actio dare potest esse termino quem præsupponit existentem pro eo instanti.

Resp. distinguendo maiorem. Nulla actio potest in eo instanti dare primum esse actuale termino quem præsupponit esse, concedo; non potest dare secundum esse actuale, nego. Ad probationem dixi, posse aliquid esse prius, & non prius aliquo sub diuerso conceptu, non sub eodem: sicut etiam supponetur existens, & non existens sub diuerso conceptu. Et sanè Christus vt reproductus in Eucharistia est posterior seipso prout existente in cælo.

Obicitur secundò. Causa & effectus sunt correlata: ergo distinguuntur realiter; eiusdem enim ad seipsam non est relatio. Confirmatur, quia denominatio causæ non minùs est ad res distinctas, quam denominatio Domini, & Regis: sed implicat vt aliquis sit dominus & seruus sui ipsius: ergo implicat etiam vt sit causa.

Resp. causam & effectum non esse correlata, si diuinitus idem seipsam reproducat. Ad confirmationem nego eandem esse rationem domini, & causæ; nam vt aliquis sit dominus alicuius, debet habere aliquod ius, quod non habeat ille, cuius est dominus. Implicat ergo vt aliquis seruus sit sui ipsius. Vt aliquid causet aliud, non requiritur talis distinctio iurum.

§. II.

Qualis esse debeat prioritas inter causam & effectum.

Errum est, posse aliquid quadrupliciter esse alio prius, tempore, origine, naturâ, ratione. Prius tempore dicitur id, quod existit aliquo tempore antequam existat aliud, vt pater in creatis semper prior est suo filio. Prius origine dicitur esse id, à quo est aliud, soletque appellari prioritas à quo; quia in suo conceptu nec includit, nec excludit prioritatem temporis, aut naturæ, aut rationis: sed ab illis præscindit, siquidè in diuinis excludit illas omnes prioritates; includit autem illas in creatis. Prius naturâ dicitur id, à quo aliud pender, sol v. g. prior naturâ est sua luce, quia lux ab eo pender, neque tamen in illo priori dicere licet, *Sal est, & non est lumen*; sed tantum, *Lux est dependenter à sole*: prioritas enim naturæ non est vilo modo prioritas in quo, quia non negat actualem existentiam eius quod est posterius naturâ; sed est duntaxat prioritas à quo, quia dicit duntaxat quod vnum sit dependenter ab alio, quod valde notandum est, quia multa sæpe video dici de instantibus naturæ falsa, & difficilia, & fingi naturæ instantia tanquam essent instantia durationis. Prius ratione dicitur illud, quod potest concipi

M sine

Secunda conclusio.

Ratio.

Obiectio.

Tertia conclusio.

Prima ratio.

Prima obiectio.

Secunda obiectio.

Quatuor modi prioritatis.

sine alio, & est vel illo vniuersalius, vel ratio & radix illius: animal v.g. est prius ratione quàm homo, quia potest concipi sine homine, & est illo vniuersalius. Diuina intellectio est prior quàm volitio, quia licet possit esse ac concipi cognitio sine volitione, nunquam tamen volitio sine cognitione concipi, aut esse potest. His ita positis,

Prima conclusio.

Dico primò, causam non esse necessariò priorem tempore, quàm effectum.

Ratio est, quia causa qua liber necessaria eodem ipso instanti agit, quo est: ergo non est prior tempore quàm effectus; sol v.g. non est antiquior suo lumine. Imò in causa finali patet, quod sanitas est posterior ambulatione, quæ medium est ad illam. Causa quoque intrinseca nullo instanti sunt, quo non causent compositum.

Secunda conclusio.

Dico secundò, causam in actu primo esse priorem origine, tum ratione, quàm effectum & causalitatem. Causam verò in actu secundo non esse priorem ratione.

Ratio est, quia illud dicitur prius ratione, quod potest sine alio concipi: causa in actu primo concipi potest sine suo effectui; prius enim concipitur esse in actu primo, quàm concipiatur esse in actu secundo. Causa verò nunquam concipi potest actu causare, quin concipiatur effectus; si enim causat, aliquid causat.

Tertia conclusio.

Dico tertio, causam tum in actu primo, tum in actu secundo esse priorem naturâ, quàm effectum.

Ratio est, quia prius naturâ illud est, à quo aliud pendet: sed effectus pendet à causa, tum in actu primo, tum in actu secundo: ergo causa tum in actu primo, tum in actu secundo est prior naturâ suo effectui.

Triplex obiectio.

Obiicitur primò. Correlatiua sunt simul naturâ, & tamen vnum causa est alterius; pater enim causa est filij: ergo causa & effectus sunt simul naturâ.

Resp. correlatiua vt correlatiua esse simul naturâ; pater v.g. & filius, prout inuicem referantur, sunt simul naturâ; prout autem vnus est causa alterius, non sunt simul naturâ.

Obiicitur secundò, causam in actu secundo non posse concipi, nec esse, quin sit & concipiatur effectus: ergo causa in actu secundo dici non potest prior suo effectui, cum in nullo instanti sit causa in actu secundo, quin sit effectus.

Resp. eo argumento probari tantum, quod causa in actu secundo non est prior ratione quàm effectus; sed non probari, quod non sit prior naturâ; cum enim effectus ab ea pendeat, necessè est vt sit posterior naturâ, quàm causa.

Obiicitur tertio. Illud non est prius naturâ, quod est posterius tempore: finis tempore posterior est, quàm media: ergo finis non est prior naturâ quàm media.

Resp. negando maiorem, quia finis causat prout existens in intentione; vnde prior est naturâ, quamuis sit posterior tempore quoad executionem.

§. III.

Vtrum possit idem effectus pendere à pluribus causis totalibus.

HÆc est tertia causæ comparatio cum effectui, in qua multò maior difficultas est, quàm in præcedentibus: pro cuius clara solutione,

Causæ totales diuersi generis.

Certum est primò, eundem effectum pendere posse à pluribus causis totalibus diuersi generis, id est quarum vna sit materialis, altera formalis, altera efficiens, altera finalis: imò nullum est corpus, in quod non conueniant quatuor illa genera causarum.

A Certum est secundò, posse eundem effectum pendere à pluribus causis diuersi ordinis, etiam totalibus, quarum scilicet vna subordinata est alteri; effectus enim idem pendet à Deo, & à creatura: idem effectus pendet ab instrumento, & à causa principali.

Diuersi ordinis.

Certum est tertio, implicare omninò vt idem effectus pendeat à pluribus causis internis totalibus, id est vt habeat plures materias, vel plures formas totales; quia hæ causæ cum causent effectum per communicationem suæ entitatis, necesse omninò est vt tot sint effectus, quot sunt entitates diuersæ, alioqui posset idem esse simul homo & draco.

Internæ.

Certum est quarto, posse eundem effectum pendere à pluribus causis totalibus in actu primo, id est, quarum vnaquæque virtutem habeat sufficientem ad producendum effectum se solâ; nam duæ candelæ simul producunt ignem, quem earum altera sufficienter posset producere; potest enim aliqua causa esse totalis, vel in actu primo, vel in actu secundo. *Totalis in actu primo ea est, quæ de se potens est ad præbendum totum influxum necessarium ad productionem totius effectus. Causa totalis in actu secundo est illa, quæ dat influxum sufficientem ad productionem totius effectus, etiamsi sola esset.*

Causæ totales in actu primo.

Certum est quinto, posse eundem effectum pendere à pluribus causis, quarum singulæ totum producant effectum, quia v.g. si duæ candelæ producant ignem in altera candela, singulæ totum producant ignem; causa enim partialis alia dicitur *partialis partialitate effectus*, quæ partem duntaxat effectus producit; alia *partialitate causæ*, quæ non dat totum influxum sufficientem ad productionem effectus, licet totum producat effectum, & nihil in ea sit quod non ab ea pendeat.

Causæ totales totalitate causæ.

Tota itaque nunc in eo est controuersia, vtrum possint plures causæ finales, aut efficientes, non subordinatæ causare vnum effectum totaliter in actu secundo, aded vt vnaquæque præbeat influxum necessarium hic & nunc, etiam ablato influxu alterius causæ. In qua difficultate controuersia sunt quatuor: primò vtrum naturaliter pendere possit à pluribus causis efficientibus: secundò, vtrum pendere possit à pluribus finalibus: tertio vtrum supernaturaliter pendere possit à pluribus causis efficientibus simul concurrentibus: quarto, vtrum pendere possit à pluribus concurrentibus, etiam diuisim.

Status questionis quadruplex.

§. IV.

Vtrum plures causæ totales, tum efficientes, tum finales, possint naturaliter concurrere ad eundem effectum.

Dico primò, esse impossibile naturaliter, vt idem effectus pendeat à pluribus causis efficientibus eiusdem ordinis totaliter concurrentibus. Ita docent cum communi sententia Vasquez 1. part. disp. 29. num. 17. Suarez disput. 26. sect. 4. & sæpe alibi, Valentia 3. part. disp. 3. quest. 3. part. 3. Contra Salam tract. 1. disp. 8. num. 21.

Assertio negans.

Ratio est primò, quia si concurrerent simul plures causæ totales efficientes, vna esset prorsus superflua; causa enim totalis dat se solâ totum influxum necessarium ad productionem effectus, aded vt si auferretur omnis alia causa influens, produceretur effectus ex vi huius influxus, quem ista præbet: ergo naturaliter causæ plures efficientes non possunt effectum eundem producere. Consequentia est euident, quia Deus non dat concursum superfluum; concursus autem, quem daret duabus causis totalibus

Prima ratio.

Quaest. I. Sect. IV. de Causis in communi. 135

bus, esset superfluous. Deinde actio vna totalis habet terminum distinctum à termino alterius actionis totalis: sed quando duae actiones totales agunt, duae sunt actiones totales: ergo sunt necessario duo termini. Probatur maior. Actio totalis non potest habere terminum nisi cum ad quem determinatur à causa prima: sed non determinatur ad terminum eundem alterius actionis totalis, vt patet inductione: ergo actio vna totalis exigit terminum distinctum à termino alterius. Denique naturalis dependentia effectus à causa est indigentia effectus: sed nullus effectus potest indigere duplici causa totalis: ergo neque potest ab ea dependere.

Dico secundò, posse vnum & eundem actum externum pendere à pluribus causis finalibus adequatis, etiam naturaliter: contra Vasquem infra citandum, & paucos alios.

Secunda conclusio.

Actus externus.

Obserua, quid sit actus externus & finis adequatus. Dicitur enim actus externus, *Actus aliquis imperatus ab aliquo actu v. l. voluntatis*: v. g. cum voluntas imperat manui vt scribat, intellectui vt cogitet, si bi ipsi vt exerceat actum virtutis; illi omnes actus vocantur actus externi. Actus autem internus appellatur, *Actus elicited immediatè à voluntate, & non imperatus ab alio alio eius actu*. De solo hic loquor actu externo, quia certum est, actum internum voluntatis non posse pendere à pluribus finibus intrinsecis adequatis, quia si actus internus haberet plures fines internos adequatos, haberet plura obiecta formalia adequata; finis enim est ipsum obiectum actus interni. Hoc autem absurdum est. Finis adequatus ille vocatur, *quem ita intendit voluntas, vt etiamsi solus esset, propter illum fieret actus*; vt cum quis Romam proficiscendum putat vt obtineat beneficium, & inuisit loca sancta, ita vt proficisceretur omnino etiamsi obtinendum ei esset solum beneficium, vel etiam inuisenda tantum ei essent loca sancta. Finis inadecuatus est is, *quem ita voluntas intendit, vt si solus esset, non assumeret media*; vt si Romam eas ad videndum amicum, & obtinendum beneficium; ita vt si solus tibi esset visendus amicus, Romam non ires, tunc amici visitatio non est finis nisi partialis. His positis,

Finis adequatus.

Ratio assertiva.

Ratio conclusionis est, quia experimur nos ire sapius in forum ad emendas merces necessarias, & ad videndum agrotum charissimum amicum; aut etiam mater vt videat filium, ita vt dici soleat: *Si mihi eundem duntaxat esset in forum ad emenda necessaria vita subsidia, omnino irem; & si videndus mihi tantum esset amicus moriturus, etiam sanè irem*. Similiter sapientissimum consilium est piorum hominum, opera omnia sua ex pluribus virtutum motibus elicere, v. g. qui dat elemosynam, intendit satisfacere pro peccatis ex motu poenitentiae; honorare Deum ex motu charitatis; subuenire proximo ex motu misericordiae; qui omnes sunt fines totales: ergo potest idem effectus pendere à pluribus finibus totalibus.

Ratio.

Respondet Vasques, ex illis finibus non concurrere actu nisi solum vnum, alios verò non còcurrere nisi potestati. Dū v. g. dico, *Iren in forum si mihi esset tantum inuisendus amicus*; nō significat quod duo illi fines simul concurrant, sed tantum illū concurraturum, si alter non concurreret, vel certe omnes quidem fines concurrere, sed inadecuato tantum.

Sed contrā, quia sequeretur illum non posse plus mereri, qui opus idem elicit ex pluribus motibus, quā eū qui elicit ex vnicō motu totali. Probatur, quia sicut plures causae efficiētes partiales nō plus produciunt, quā vna causa totalis, vim habens ad totum effectum producendum, eo quod non concurrant totaliter; ita non plus merebitur is qui bonum

R. P. de Rhodes curs. Philosophi.

A opus elicit ex pluribus motibus, quā qui elicit tantum ex vno: & hoc manifestum est si vnicus tantum finis còcurrat, vel certe si omnes simul sumpti non concurrant, nisi quantum concurreret vnicus.

Obicitur primò contra priorem conclusionem. Prima obiectio.

Si duo ignes eidem stuppae simul applicarentur, produceret sine dubio ignem vt causa totales: quod probò. Agens necessarium agit quantum potest; sed vterque ignis est agens necessarium, & supponitur habere vim sufficientem ad producendum totum ignem in stuppā: ergo vterque ignis produceret ignem totaliter in stuppā. Denique causae liberae possunt admittere aliquam superfluitatem; possunt duo Angeli v. g. applicare totam suam vim actionem ad mouendum lapidem. Denique causa totalis illa vocatur, quae dat totum influxum necessarium vt producat effectus: sed in casu proposito certum est singulos ignes dare totum influxum necessarium ad effectus productionem; influxus enim ille actio est: sed actio tota est à singulis ignibus: ergo singuli ignes conferunt totum influxum necessarium.

Respondeo distinguendo primum antecedens: si duo ignes eidem stuppae applicarentur, producerent simul eundem ignem, vt causae totales in actu primo, concedo; vt causae totales in actu secundo, nego. Id est, singuli haberent quidem virtutem ad praeibendum totum concursum necessarium ad productionem ignis, sed non praeberent totum concursum necessarium, quia vnus impediret alium, ne totam suam actiuitatem exeret, cum simul producat eundem effectum. Igitur si effectus producendus non sit capax intensiōis, & producat in instanti, tūc duo agentia non exerunt totam suam vim, sed vnum impedit aliud, ita vt ambo agentia faciant vnicū concursum similem ei quē daret vnum ex agentibus illis, si esset solum: si effectus sit capax intensiōis, tūc intensior producit à pluribus, quā ab vno: & sic ambo agentia suā vim exerent totā; sic enim quando duae sunt lucernae, maius in aere lumen produciunt. Quod si effectus non sit capax intensiōis, & nō fiat in instanti, tunc ambae causae concurrunt ad eum celerius producendum, quā si vnica tantum esset.

Ad probationem ergo distinguitur maior: causae necessariae semper agunt quantum possunt, quando nullum est impedimentum, concedo; quando est aliquod impedimentum, nego. Hic autem est impedimentum, quia vnus ignis eo ipso quod simul agit, & confert aliquid concursus necessarij ad effectū, impedit alter dare posse totum quod est necessarium, sicut ignis producere potest in subiecto calorem vt octo, & est agens necessarium; si tamen inueniat iā quatuor gradus productos in ligno, nō producit nisi quatuor. In casu itaque proposito vterque ignis agit, sed actione solum partiali, quia vel nō exerceat totā suā vim in actu secundo, vel producat celerius.

Deinde nego, causas liberas posse admittere hanc superfluitatem, quia omnis actio totalis habet naturaliter terminum sibi proprium, ad quem determinatur à causa prima, quae non determinat duas actiones ad eundem numero effectum.

Denique distinguitur illa maior: causa totalis illa est, quae totum exhibet influxum necessarium, etiamsi sola esset, concedo; quae dat totum influxum necessarium, prout tantum est alteri coniuncta, nego. Ignis ergo iunctus alteri producit totum influxum, id est totam actionem; neque tamen causa est totalis, quia non agit nisi vt coniunctus alteri, & hoc est non exhibere totum influxum necessarium.

Obicitur secundò contra secundam conclusionem. Id est non potest vnus effectus pendere à pluribus causis totalibus efficientibus, quia vna esset superflua: sed vnus etiam ex finibus istis esset superfluous.

Secunda obiectio.

Secunda obiectio.

perflus: ergo non potest vnus effectus pendere à pluribus finibus adequatis.

Respondeo distinguendo minorem: vnus ex istis finibus esset superfluus in ordine ad actionem concedo, idest multiplex ille finis non est necessarius; vt eliciatur actus; sed nego illum esse superfluum in ordine ad ipsum operantem; quia cum isti fines sint boni operanti, nullo modo dici possunt superflui in ordine ad ipsum.

Tertia obiectio.

Obiicitur tertio. Si potest voluntas constituere sibi duos fines adequatos ad vnā & eandem actionem externam, pari modo potest pendere à libertate, vt applicet, vel non applicet vires suas ad trahendam nauim, & ita plures homines trahent nauim vt causæ totales.

Resp. negando paritatem; disparitas enim primo est, quia duplex actio totalis simpliciter esset inutilis, etiam in ordine ad operantem; fines autem illi plures non sunt omnino inutilis. Deinde agens liberum impediri non potest in propositione finis, sicut impediri potest in applicatione virium, si nimirum effectus ab alia causa productus sit. Denique voluntatis libertas exigit, vt quos volet fines, sibi possit constituere; non exigit vt se determinet ad inuiduum actus, sed ad illud à Deo determinatur; Deus autem non determinat ad eundem numero effectum, ad quem determinata est altera actio totalis.

Quarta obiectio.

Obiicitur quarto. Non potest idem actus internus respicere plures fines adequatos intrinsecos: ergo neque actus externus potest fieri ex pluribus adequatis. Probo consequentiam. Si fieret actus externus ex pluribus finibus adequatis, penderet à pluribus actibus internis adequatis in genere causæ efficientis; quod est impossibile.

Resp. non esse absurdum, vt vnus, & idem actus externus pendeat à pluribus actibus internis, quia illi non sunt causæ totales physice, sed ad summum morales, quatenus imperant illum actum; loquutus autem sum hæcenus de causis physicis.

S. V.

Vtrum diuinitus plures causæ totales efficientes possint simul influere.

Dico tertio. Potest idem effectus supernaturaliter produci à pluribus causis simul & totaliter concurrentibus. Negat hanc acriter Vasquez tom. 3. in 3. pariem, disp. 29. c. 4. pluresque citat Doctores, & ait sententiam, quam proposui, esse destitutam Scriptorum autoritate; sed eam tamen sequuntur, & late probant Caietanus, Suarez, Fonseca, Huradus, Auerfa, & qui eam negauere veteres, de sola loquuntur potentia naturali ordinaria.

Prima probatio.

Ratio enim primo est, quia eadem forma, tum substantialis, tum accidentalis, poni à Deo potest in duobus subiectis totalibus: ergo potest etiam facere vt pendeat à duabus causis effectiuis totalibus. Sint enim in cubiculo duæ candelæ, quarum quælibet possit producere quinque gradus luminis in ære: potest Deus vtrique dare totū concursum necessarium ad lumen vt quinque producendū, & tamen efficere vt non producat̃ nisi lumen vt quinque, sed ambæ producat̃ eodē quinque gradus luminis.

Secunda probatio.

Secundo. Si locus potest determinare duas actiones totales ad eandem indiuiduationem effectus, potest idem effectus prodire à duabus causis totalibus; potest autem Deus hoc primum: quod probo, quia causa prima potest actionem determinare ad quod volet indiuiduum, tum existens, tum corruptum: ergo potest determinare duas numero actiones ad effectum omnino eundem. Deinde in sententia, quæ docet, Sacramenta physice agere, certum

est, quod si duo Sacerdotes simul consecrent, aut simul baptisent, singuli producant totaliter Christi corpus, & gratiam in anima. Denique in eo quod duæ causæ totaliter producant eundem effectum, nulla est contradictio, vt constabit ex solutione eorum omnium, quæ obiciunt aduersarij.

Obiicitur enim primo: Nullus effectus pendere potest ab eo, quo non indiget: sed nullus effectus indiget pluribus causis totalibus, etiam diuinitus, quia non potest eleuari vt fiat indigentior, & imperfectior: ergo nullus effectus potest pendere diuinitus à pluribus causis totalibus. Maior certa est, quia dependentia effectus est ipsius indigentia.

Prima obiectio.

Respondeo distinguendo maiorem: nullus effectus pendere potest naturaliter ab eo, quo non indiget, concedo; pendere potest supernaturaliter, nego: nā quamuis dependentia naturali modo se habens, sit indigentia; dependentia tamen se habens modo supernaturali, non est indigentia. Duplex enim est dependentia effectus, altera est vt fiat secundum finem extraordinarium, qui est potentia Dei manifestatio, aut alicuius rei similis: altera est vt fiat secundum finem ipsius nature. Dependentia igitur effectus est, vt fiat vel secundum finem extraordinarium, vel secundum finem ordinarium: vt fiat secundum finem ordinarium, non indiget pluribus causis totalibus, sed illis indiget vt fiat secundum finem extraordinarium.

Instabis primo. Effectus non potest eleuari vt fiat imperfectior; eleuatio enim augmentum est perfectionis: sed si effectus fieret diuinitus capax duplicis dependentiæ, à Deo eleuaretur ad maiorem imperfectionem, quia maior dependentia est maior imperfectio: ergo effectus non potest fieri capax maioris dependentiæ totalis.

Prima instantia.

Resp. negando maiorem, quia per imperium Dei potest creatura reddi capax alicuius imperfectionis, cuius capax non est naturaliter, modo per eam non destruat̃ eius natura: v. g. natura spiritalis naturaliter non est capax combustionis, cuius tamen fit capax diuinitus.

Instabis secundo, vt effectus, qui naturaliter non est capax duplicis dependentiæ, incipiat esse illius capax, necesse est vt recipiat aliquid, per quod fiat ex incapaci capax; debet enim in eo qui fit capax, cum antea non esset capax, fieri aliqua mutatio: sed effectus nihil omnino noui recipit quod nō haberet vt sit capax duarum actionū totalium: ergo non potest effectus fieri capax duplicis dependentiæ totalis.

Secunda instantia.

Respondeo ex dictis prima disputatione de incompossibilitate formarum, negando maiorem; nam effectus qui non erat capax duplicis actionis, potest fieri eius capax per solam connotationem imperij diuini extraordinarij, & actionis propt̃e prodeuntis à tali imperio & Dei impotentia propt̃e fortiori in actu primo; quia scilicet effectus ille ante diuinum imperium totam habet capacitatem secundum id quod illa dicit in recto, non autem secundum id quod illa dicit in obliquo.

Instabis tertio. Id quod est superfluum, non potest aliquid agere, alioqui non est superfluum: secunda hæc causa totalis superflua est: ergo illa non potest aliquid agere.

Tertia instantia.

Resp. negando maiorem; nam id quod agit, superfluum est, si agit id quod fit, etiam ab alia causa: huiusmodi est secunda hæc causa totalis.

Instabis quarto. Si effectus pendere potest diuinitus à pluribus causis totalibus, potest etiam pendere naturaliter, quia penderet ab illis per potentiam naturalem, quod est pendere naturaliter.

Quarta instantia.

Respondeo, effectum illum pendere à pluribus causis per vim naturalem diuinitus, & obedientialiter eleuatam; idē non pendere naturaliter.

Obiicitur

Secunda
obiection.

Obiicitur secundò. Implicat ut causa potentior agens secundum totam suam virtutem, non plus operetur quam si operaretur minus potens: hoc autem accideret si plures cause totales producerent eundem effectum, quia utraque illa causa simul sumpta potentior est quam si esset sola: ergo non possunt plures cause totales eundem effectum producere. Probatum maior, quia implicat ut causa plus agat, & non plus agat: causa potentior agens secundum totam suam virtutem, plus agit; & tamen non plus agit, quia non plus producit: ergo implicat ut causa potentior applicans totam suam virtutem non plus producat, quam causa minus potens. Confirmatur, nam ubi est maior influxus, ibi debet esse maior effectus: sed quando duæ sunt cause totales, maior est influxus: ergo debet esse maior effectus.

Respondet, causam duobus modis esse posse potentiorē aliā causā: primò intensivè, secundò extensivè. Tunc dicitur extensivè potentior, quando ad sunt plures influxus numero distincti, ex quibus non fiat unus intensior, sed illi determinentur ad unum numero effectum. Causa intensivè dicitur potentior, quando habet influxum unum intensiorem. Idè ad argumentum distinguitur maior causa potentior a tu applicans totam suam virtutem, plus operatur quam minus potens, si extensivè solum sit potentior, nego; si sit potentior intensivè, concedo, quia licet naturaliter pluribus illis influxibus respondere debeat effectus intensior, fieri tamen potest ut illi à Deo determinentur ad unum numero effectum. Quando autem sunt plures cause totales, illæ sunt extrinsecè potentiores quam una, sed non necessariò sunt intensivè potentiores. Hinc ad probationem respondetur eodem modo; non potest causa plus agere intensivè, & non plus agere, concedo; non potest plus agere extensivè, & non plus agere intensivè, nego. Ad confirmationem eadem solutio est; influxus enim est maior extensivè, non autem intensivè.

Tertia ob-
iectio.

Obiicitur tertio. Effectus qui penderet à pluribus causis totalibus, penderet ab illis, & non penderet; quod omnino implicat. Probo non pendere. Illud non penderet ab alio in suo existere, quod eo destructo manet: sed destructa una ex his causis, manet tamen effectus: ergo effectus ab ea non penderet. Deinde non potest unus effectus pendere à pluribus causis, quin ille fiat per plures actiones: sed non potest unus effectus fieri per plures actiones totales. Quod probo, quia omnis productio est traductio de non esse ad esse: sed non possunt esse duæ translationes eiusdem rei de non esse ad esse: ergo neque duæ actiones totales. Probo minorem; ubi est duplex traductio de non esse ad esse, ibi est duplex non esse: sed implicat ut eiusdem rei sit duplex non esse: ergo implicat ut sit duplex traductio de non esse ad esse.

Resp. æquivoocationem esse in illa voce, *dependere*; nam illa significare primò potest, quod effectus recipiat esse à causa, etiam si ea sublata reciperet illud ab alia causa. Secundò significat, quod ablata causa effectus aufertur. Si effectus penderet à pluribus causis totalibus, non penderet à singulis in secundo sensu, sed in primo tantum; nam à singulis verè acciperet esse. Unde ad argumentum distinguitur illa maior: illud in suo esse non penderet ab alio, quod manet eo destructo, si penderet ab eo tantum, concedo; si ab alio etiam penderet, nego. Deinde concedo, quod effectus qui à pluribus penderet causis totalibus, fieret per plures actiones totales; sed nego id esse impossibile, quia falsum est quod agere semper sit extrahere rem de non esse ad

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

esse, ut patet in conservatione; sed significat tantum dare alteri esse, siue illud prius habuerit, siue non habuerit. Dicitur ergo agens extrahere suum effectum de non esse, saltem virtualiter, ad esse; id est ex vi suæ actionis ita dat illi esse, ut extraheret illud de non esse, si antea non accepisset esse. Causa itaque totalis, & actio totalis extraheret rem de non esse saltem virtualiter; non extraheret formaliter.

Obiicitur quartò. Non potest una, & eadem actio pendere à pluribus causis totalibus: ergo neque idem effectus.

Resp. negando consequentiam; actio enim pendet essentialiter, & immediatè ab agente; unde fieri non potest ut hæc actio ab hoc agente non pendeat: non potest pendere actio totaliter à pluribus agentibus, quia deberet manere sublato altero agente, sicut sublato altero agente totali maneret effectus qui non pendet essentialiter ab hoc agente, ut constabit statim.

S. VI.

Utrum possit idem effectus pendere à pluribus causis totalibus concurrentibus diversim.

Idest, utrum quilibet ita ex se pendere debeat à certa causa, ut non potuerit causari ab alia. De causis autem internis non potest esse controuersia, quia illis variatis certum est variari effectum, quem causant: mutatà v.g. materiā non est idem compositum. De sola causa efficiente dubitari potest, quia visum est pluribus Theologis nullum esse singularem effectum, qui non determinet sibi certam causam, ita ut non possit ab alia consimili prodire, v.g. debere hunc numero ignem B, fieri ab hoc numero igne A, & non ab alio: dicunt enim quilibet causam singularem, v.g. hunc ignem, continere in se infinitos alios ignes, quos ipse solus possit efficere.

Dico quartò, posse unum effectum, etiam naturaliter, pendere à pluribus causis totalibus diversim concurrentibus; atque aded nullum effectum habere certam, & determinatā causam, à qua sola produci possit, & non ab alia; sed esse indifferentem ut producat à qualibet alia causa virtutem habente ad eam speciem effectus: v.g. Petrus quemlibet hominem habere potuit patrem. Ita docent cum Scoto Suarez, Auerla, & alij Theologi communius. Videntur repugnare S. Thomas & Thomistæ omnes.

Ratio autem est, quia sine ratione vlla sufficiente videtur asseri, quod singula causa certam sibi determinent seriem effectuum, & quod singuli effectus certas etiam causas respiciant; cum omnes cause intra eandem speciem continere possint omnes effectus talis speciei; sunt enim æque nobiles ac illi: ergo non debet fingi quod illi effectus non possint pendere ab aliis causis. Probo antecedens, quia si effectus quilibet respiceret unam causam potius quam alteram eiusdem speciei, respectus ille essentialis deberet fundari vel in natura eius specifica, vel in differentia individuali: in neutra fundari potest, quia Petrus v.g. tum in natura specifica, tum in differentia individuali, non est magis similis Paulo quam Iacobo: ergo Petrus non magis respicit Paulum quam Iacobum, ut ab eo producat.

Obiicitur primò, hinc sequi, quod idem effectus potest seipsum producere, & causas illas à quibus productus est; imò quod sine miraculo potest reproduci res semel corrupta, quia si tota productio

Quarta ob-
iectio.

Sensus quæ-
stionis.

Assertio.

Probatio.

Prima ob-
iectio.

M 3 huius

138 Philosophiæ Peripat. Lib.II.Disp.II.

huius individui oritur à diuina determinatione, per accidens erit quod Deus determinet ad productionem vnius magis quam alterius.

Resp. negando hanc sequelam, quia nihil potest sine miraculo seipsum reproducere, vel causas à quibus est productum, vel res simul corruptas; quia Deus sine miraculo non potest determinare ad res illas producendas, vt dicitur infra cum agam de determinatione ad individuum.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundò, hinc saltem sequi, quod causa qualibet est causa per accidens, quia cuiuslibet causæ per accidens est quod hunc, & non alium effectum producat; neque illa magis necessaria est, quam altera. Deinde omnis effectus determinatus exigit causam determinatam.

Respondeo, causam per accidens esse illam, quæ non influit in effectum, vel ad illum non ordinatur; & sic causæ licet determinatos non habeant effectus, sunt tamen causæ per se. Determinati effectus causas habent determinatas, ita vt fiant ab hac potius quam ab alia; sed non habent ita causas determinatas vt non possint fieri ab alia.

Tertia obiectio.

Obiicitur tertid. Non potest eadem actio esse nisi ab hoc numero agente: ergo neque hic effectus potest esse nisi ab hac causa.

Resp. verissimum esse, quod omnis causalitas ita pendet ab vna causa, vt ne diuinitus quidem possit pendere ab alia: v.g. hæc actio, quæ est ab hoc agente, non potest esse ab alio agente. Ratio est, quia id quod est essentialiter dependentia ab hoc agente, non potest pendere ab alio: sed hæc actio est essentialiter dependentia ab hoc agente: ergo hæc actio non potest ab alio agente pendere. Probat minor, quia id quod immediate per seipsum pendet ab hoc agente, est essentialiter dependentia ab hoc agente: actio immediate per seipsum pendet ab hoc agente: ergo est essentialiter dependentia ab hoc agente. Maior euidenter est, quia quod non pendet essentialiter ab hoc agente, sed pendere ab alio potest, debet per aliquid à se distinctum determinari ad hoc agens potius quam ad aliud: ergo quod pendet immediate, pendet essentialiter. Hinc ergo patet disparitas inter causalitatem & effectum, quia causalitas pendet immediate per seipsum, ideoque pendet omnino essentialiter: effectus autem non pendet immediate per seipsum, ideo non pendet essentialiter ab hac causa.

SECTIO V.

Causarum comparatio inter se.

Prima comparatio.

Multiplex inter causas potest institui comparatio: primò secundum rationem prioritatis in causando, sicque inquiri potest, cuius causæ prior sit causalitas; causam verò efficientem & finalem certum est causate simul, quia eadem actio est causalitas vtriusque: causalitas quoque materiæ prior est quam causalitas formæ, cum existentia formæ præsupponat existentiam materiæ, quia ex nihilo nihil fieri potest à causis creatis.

Secunda comparatio.

Secundò comparantur secundum ordinem perfectionis, idest, quænam sit causa reliquis perfectior. Paucis dico, causam efficientem absolute loquendo esse perfectiorem cæteris in ratione causando, quia illa sola propriè producit, reliquæ vel alliciunt, vel recipiunt, vel informant; quod non est producere. Forma substantialis est causa nobi-

Alior, quam materia, cum causet per modum actus, sicque ordo inter causas erit vt efficiens finalis, finalis formalem; formalis materiam superet; forma enim dicit in causando esse incompletum, quod finis non dicit.

Tertia comparatio.

Tertid comparantur secundum connexionem; dubitatur enim, an vna causa possit causare sine aliis omnibus. Certum verò est, quod efficiens per se causare non potest sine fine, quia nihil agit temerè: neque finis causat sine efficiente, cum causatio eius sit actio ad quam excitat. Materia non potest causare sine efficiente, forma & sine; nec forma causat sine materia, sine ac efficiente, quia causant per vniorem quæ sit ab agente propter finem. Denique causa efficiens & finalis causare possunt sine materia & forma, quia Deus creat Angelum propter finem.

Quarta comparatio.

Quartò comparantur secundum rationem primi & ultimi, quia dubitatur vtum dari possit in causis processus in infinitum, an verò setur necessitas aliqua prima, & aliqua vltima. De qua difficultate dicitur tractatu 2.

Quinta comparatio.

Quintò comparantur secundum causalitatem, & queritur vtum causæ sint sibi mutuo causæ tum in eodem, tum in diuerso genere causæ: quæ duo disputare hoc loco placet.

§. I.

Vtrum causæ possint esse sibi mutuo causæ in eodem genere.

Certum est, non posse aliquid esse causam formalem suæ causæ formalis, quia forma est causa formalis compositi; compositum verò non est causa formalis suæ formæ. De aliis causis controuersia esse potest, præsertim de efficientibus, vtum possit aliqua causa efficiens produci efficienter ab eo effectui, quem producit. Ignis A, v.g. primò produci ab igne B, & eum producere: quantitas vna sustentare quantitatem à qua sustentatur.

Conclusio negatiua.

Dico primò, implicare contradictionem vt causæ physice influentes sint sibi mutuo causæ quoad primum esse in eodem genere causæ. Ita cum Aristotele communiter censent Doctores postea citandi: repugnant autem Thomistæ, sed immeritò.

Triplex probatio.

Ratio enim est primò, quia implicat omnino, vt aliqua causa præsupponat seipsum, idest sit prior seipsa, hoc autem sequeretur, si causæ sibi essent mutuo causæ in eodem genere. Quod probatur. Omnis effectus præsupponit causam suæ causæ: sed si causæ sibi sint inuicem causæ in eodem genere effectus, esset causa suæ causæ: ergo effectus præsupponet seipsum. Probat maior. Non potest præsupponi causa posita in esse, & non præsupponi eius causa; sed effectus præsupponit suam causam: ergo præsupponit causam suæ causæ, idest seipsum. Deinde quod est causa causæ, causa etiam est causati; nam auus v.g. qui est causa tui patris, tui etiam est causa: sed effectus causa esset suæ causæ: ergo seipsum etiam causaret. Præterea si effectus sit causa suæ causæ, illa causa præsupponet suam causalitatem, quæ constituitur in esse causæ: hoc autem absurdum est, quia omnis causa est prior suæ causalitate: ergo causæ non possunt esse sibi mutuo causæ. Probat maior. Omnis effectus præsupponit causalitatem, quæ facta est sua causâ: sed causalitas, quæ facta est sua causa, est ipsa causalitas alterius vt causantis ergo